

פרק ד'

יחידה 9 - דבורה הנביאה ממנה את ברק להילחם ביבין (א'-י')

15

ספר שופטים | מדר' ד

14

ספר שופטים | מדר' ד

עונת דבורה

שכבר חלף עמו
באתחל אל
ייהוה לן להתפאר
על הדרך אשר
הוא הולך כשיוצא
מסירא המנוה ורכבו
כי בידו אשר ימור
ה' את מסיורא.
הרלב'ג (פסוק ח')

3. ענינו במפה שלפניכם וענו:

הים התיכון

א' היכן ישבה דבורה?

ב' היכן ישב ברק?

ג' והיכן ישיב יבין?

ד' כיצד לעיתים הגיע ברק אל דבורה מבלי להיחפס על ידי הכנענים?

4. מה ציווה ה' את ברק?

5. מה יעשה ה' במלחמה זו?

שאלת המגמה: לעיתים אנשים אינם מבצעים את שילוחות מחשבת שומא ייטשל. מה יכול לסייע להם לעשות את שילוחותם? האם גם אתם חוויתם בעבר משור שחששתם לעשות? מה עזר לכם?

תמונה וריקון

עונת דבורה

שכבר חלף עמו
באתחל אל
ייהוה לן להתפאר
על הדרך אשר
הוא הולך כשיוצא
מסירא המנוה ורכבו
כי בידו אשר ימור
ה' את מסיורא.
הרלב'ג (פסוק ח')

9. **יחידה - דבורה הנביאה ממנה את ברק להילחם ביבין (א'1-11)**

1. סודו במתברכתם את המשפטים הבאים על פי סדר התרחשותם:

- בני ישראל צועקים ה'.
- בני ישראל עושים הרע בעיני ה', ואהודו מת.
- בני ישראל לא מצליחים להתמודד עם יבין, לו שי רכב ברזל ולחם אין.
- ה' מוכרז את ישראל ביד יבין מלך כנען שמלך בחצור.

2. מה ידוע לנו על דבורה?

מפתח: "שופטים" - משפחה
דבורה - שופטת
יחזק' (פסוק 3) - נביא
לעזר.
למסורת (פסוק 4) - שם
בעלה של דבורה.
יחזק' חזק' דבורה (פסוק 5) - דבורה
ה' - דבורה ה' ה' ה' ה' ה'
עין הדבר (דבורה) ה'
נראה כמי אנשים על שמה.
ה' (פסוק 6) - הנביא
ה' (פסוק 7) - הנביא
ה' (פסוק 8) - הנביא
ה' (פסוק 9) - הנביא

הקדמה

אחרי כיבוש יהושע נותרו ברחבי ארץ ישראל מספר מובלעות כנעניות אשר היו נתונות תחת שליטה ישראלית מלאה המתבטאת בהעאלת מסים לשלטון הישראלי. מובלעת כנענית גדולה השתרעה מהירדן לים התיכון והקיפה את עמק יזרעאל, עמק זבולון ועמק בית שאן. השלטון הכנעני במובלעת זו היה מיוחס לשושלת בית יבין, שישבה בחרושת הגויים השוכנת במערב עמק יזרעאל. בעבר שושלת זו שלטה בעיר חצור, דרומית-מערבית לעמק החולה, עד כיבושה בימי יהושע. לכנענים היו כלי נשק חדישים, כגון מרכבות סוסים, שנתנו להם עליונות צבאית על ישראל, ולאור זאת הם שאפו לצאת למלחמה שבה יכריעו את שבטי ישראל.

מי יעמוד כנגד צבא חזק כזה? האם לעם ישראל ישנם כלי נשק שיכולים לעצור את הצבא הכנעני?

נראה שרק בעזרת סיוע משמים ובזכות החוכמה הצבאית יוכלו ישראל לעמוד נגד הצבא הכנעני. את הכוח הרוחני הביאה דבורה הנביאה, השופטת באותה תקופה. את החוכמה הצבאית הביא ברק בן אבינועם שמקום מושבו היה בקדש נפתלי, השוכן בדרום מזרח נחלת שבט נפתלי כיום, צפונית לחצור הגלילית.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. חשבו על המשמעות של התפקידים השונים של דבורה ושל ברק בן אבינועם. האם שני הצדדים חיוניים?
2. מה ניתן ללמוד מהפסוק "היא שפטה את ישראל" על תפקידה של דבורה כשופטת? בנחלת איזה שבט ישבה? את מי שפטה, על פי מילות הפסוק?
3. כיצד מצליחים שבטי ישראל לנצח צבא המשתמש ברכב ברזל ועליונותו ברורה?

אפשרויות למענה ולדיון

אחרי מותו של אהוד בן גרא, חזרו ישראל לסורם. כעונש, השתעבדו ישראל ליבין מלך כנען. ברק בן אבינועם יוצא בשליחותה של דבורה הנביאה להושיע את ישראל. ראוי לציין שדבורה היא הגורם ליציאתו לקרב, והוא פועל לאור הציווי האלוקי ולאור ההבטחה שינצח במלחמה.

דבורה מתוארת כשופטת של כל ישראל, וככזאת היא ניסתה לנצל את המלחמה נגד יבין וסיסרא על מנת לאחד את העם. ניסיון זה צלח בחלקו, כיוון שהיו שבטים שנשמעו לקריאתה והיו שבטים שלא נשמעו לקריאתה.

ברק מגייס את השבטים נפתלי וזבולון ועולה ברגליו להר תבור. יש ניגוד בין צבאו של סיסרא הרוכב על מרכבות ובין צבאו של ברק העולה ברגליו. ייתכן שבניגוד לשימוש במרכבות, העלייה ברגל מבטאת את ההישענות על עזרת ה' במלחמה.

המסרים העולים מן היחידה

1. **אחריות של נושא התפקיד** - ברק בן אבינועם לוקח אחריות ויוצא להילחם בצבאו החזק של סיסרא, שר צבא חצור.
2. **עמידה בדיבור** - ברק אומר לדבורה שרק אם היא תבוא עמו הוא יצא למלחמה. אחרי שדבורה מצטרפת אליו, הוא עומד בדיבורו ויוצא לקרב.

הצעות להמחשות ולהרחבות

להראות לתלמידים תמונות של מרכבות ברזל. ניתן להרחיב את הדיבור עליהן כעין הטנק של ימינו. להראות במפה את המיקום של העיר חצור, הר אפרים, הר תבור ונחל קישון. ניתן גם להראות תמונות של נחל קישון בחורף כאשר הוא מלא מים.

יחידה 10 - המלחמה בקישון, סופו של סיסרא וסופו של יבין (י"א-כ"ד)

16 ספר שופטים | פרק ד'

יחידה 10 - המלחמה בקישון, סופו של סיסרא וסופו של יבין (י"א-כ"ד)

6. תארור במילים שלכם את המלחמה:

באורי קלים

זימם - בלבל, הידיד.
מקמח - מטיש כבד (ליחיות).
בלאמי - כחור, חוש.
חלא יא יו לפד (פסוק)
י"ז - י"ז לא לזכיל אונק
ליצחוק.
זימם (פסוק י"ז) - רבית.

7. א. מי הן הדמויות המרכזיות במהלך הפרק? מה מאפיין כל אחת מהן? (כתבו לפחות תכונה אחת). העתיקו את הטבלה למחברתכם ותארו בה את הדמויות.

שם הדמות	תכונות הדמות
דבורה	צדיקה, מאמינה בה'

ב. הביאו דוגמה מן הפסוקים המראה את נבורתו של ברק בן אבינועם.

8. א. מדוע ברח סיסרא אל אהל חבר הקיני?
ב. מדוע השקתה יעל את סיסרא בחלב?
ג. כיצד התקיימו דברי דבורה שה' ימכור את סיסרא ביד אישה?

הקדמה

התבור הוא אחד ההרים הגבוהים בגליל התחתון. מקומו מצפון לעמק יזרעאל, ופסגתו בולטת כ-400 מטרים מעל סביבתו. בסמוך להר נפגשו גבולות נחלותיהם של השבטים זבולון, יששכר ונפתלי (כמסופר בספר יהושע, פרק י"ט). למרגלות התבור זורם נחל קישון אשר במשך השנה הוא נחל אכזב, ובימות הגשמים זורמים בו מים.

בפסוק י' למדנו שברק עולה עם חייליו על הר תבור. כיצד ינצל ברק את התבור ואת נחל קישון במלחמה נגד סיסרא, שר צבא יבין? האם מלחמה זו תהיה טבעית בלבד או שמא תהיה בה גם התערבות אלוהית? הפסוקים מוסיפים לנו מידע חשוב להמשך הפרק. באזור הר תבור, חוץ מהכנענים והישראלים, ישב גם העם הקיני, שהיו מצאצאי יתרו - חותן משה. אנשים אלה היו חיים באוהלים והיו להם קשרים טובים גם עם ישראל, וגם עם הכנעני.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. במה הועיל הנס להצלחת עם ישראל? האם עם ישראל היה מצליח במלחמתו גם ללא הנס?
2. קיים הבדל עצום בין מנהיגותו של ברק לבין מנהיגותו של סיסרא. ממה נובע הבדל זה?
3. מדוע בחרה יעל להצטרף לעם ישראל במלחמתו בסיסרא?

אפשרויות למענה ולדיון

השבטים זבולון ונפתלי, וברק בראשם, עלו אל הר תבור בתקווה למשוך את חיילי סיסרא לכיוון ההר, שם מרכבותיו לא יהיו יעילות. סיסרא מנסה לקדם את כוחותיו, ועמם מרכבות ברזל, אל מרגלות ההר כדי לתקוף את ברק ואת חייליו באזור העמק.

בפסוקים אלו אין תיאור נרחב של מהלך המלחמה, אך ישנו פירוט של הסיוע המכריע של הקב"ה להצלחת ישראל: בתקופת חודש ניסן, שבה הגשמים פוסקים מלרדת, הקב"ה הביא סערת גשמים עזה ובלתי צפויה כלל, שהציפה את נחל קישון ואת סביבתו. המרכבות והסוסים שקעו בבוץ וכך איבדו את יתרונם, ולוחמיו של סיסרא פרצו במנוסת בהלה. ברק וחייליו רדפו אחריהם לאורך עשרות קילומטרים עד חרושת הגויים, לכיוון מערב עמק יזרעאל.

בניגוד לברק ההולך בראש חייליו, סיסרא בורח מן המערכה לכיוון מזרח ומוצא מקום מקלט אצל יעל, אשת חבר הקיני. ההבדל בין ברק לסיסרא היה בערכים ובייעוד שגרמו להם לצאת למלחמה. סיסרא בטח בכוחו, ולכן כאשר כוחו פג - הוא בורח. ברק בטח בה' ולכן כוחו לעולם לא פג, אלא הולך וגובר.

סיסרא מרגיש בטוח במקום מקלטו, עד כדי כך שהוא מרגיש שהוא גם יכול להורות ליעל שלא תסגיר אותו וללכת לישון.

יעל מבניה שעם ישראל הוא העם הנבחר, ולו מגיעה השליטה בארץ ישראל. לאור זאת היא פועלת והורגת את סיסרא באמצעות יתד האוהל. בסיום פרק זה מתקיימים דברי דבורה "כי ביד אשה ימכר ה' את סיסרא".

המסרים העולים מן היחידה

1. **זריזות** - אחרי שדבורה מצווה את ברק לצאת לקרב, ברק אינו משתהה ומיד יוצא למלחמה כדבר ה'.
2. **דוגמה אישית** - יעל אינה מחכה שאחרים יאמרו לה מה לעשות, אלא מהווה דוגמה לאישה שנוקטת יוזמה.

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. לצייר מפה שבה נראה מהלך המלחמה, החל מירידת ברק מהר תבור ועד בריחת סיסרא לאוהל יעל.
2. אתה עיתונאי שסיקר את המלחמה של ברק נגד סיסרא. אחרי המלחמה זכית לפגוש את ברק בתהלוכת הניצחון. כתוב אילו שאלות היית שואל את ברק.
3. **משימת הפנמה**: ערכו בכיתה הודיה לה' על הניצחון במלחמה. במהלך המסיבה שבחו את ה' על הניצחון הגדול במלחמה.